

CUPRINS

Abrevieri.....	5
Cuvânt-înainte	7
TITLUL I. ASPECTE INTRODUCATIVE PRIVIND DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT	9
Capitolul I. Considerații preliminare asupra dreptului internațional privat.....	11
1. Noțiunea dreptului internațional privat	11
1.1. Raporturile cu element de extraneitate	11
1.2. Elementul de extraneitate	12
1.3. Definirea și domeniul dreptului internațional privat	13
2. Obiectul dreptului internațional privat.....	16
3. Metoda de reglementare în dreptul internațional privat	18
3.1. Metoda normelor conflictuale.....	18
3.2. Metoda normelor materiale	19
3.3. Metoda normelor de aplicație imediată	20
3.4. Metoda proper law	21
Capitolul II. Autonomia dreptului internațional privat.....	22
1. Natura dreptului internațional privat.....	22
2. Corelația dreptului internațional privat cu unele ramuri de drept	23
2.1. Dreptul internațional privat și dreptul civil	23
2.2. Dreptul internațional privat și dreptul comerțului internațional	24
2.3. Dreptul internațional privat și dreptul internațional public	24
2.4. Dreptul internațional privat și dreptul administrativ	25
2.5. Dreptul internațional privat și dreptul financiar.....	25
2.6. Dreptul internațional privat și dreptul penal.....	25
Capitolul III. Conținutul dreptului internațional privat.....	27
1. Noțiuni generale.....	27
2. Normele conflictuale	27
2.1. Noțiune, caractere, izvoare	27
2.2. Structura normei conflictuale	28
2.2.1. Conținutul.....	28
2.2.2. Legătura.....	29
2.2.3. Puncte de legătură.....	29
2.2.4. Gruparea punctelor de legătură	31
2.3. Clasificarea normelor conflictuale	32
2.4. Apartenența normelor conflictuale	32
3. Normele materiale.....	33

4. Normele de aplicație imediată	34
4.1. Noțiune, criterii.....	34
4.2. Structura și felul normelor de aplicație imediată	35
4.3. Domeniul normelor de aplicație imediată	35
Capitolul IV. Conflictele de legi.....	37
1. Noțiune, denumire	37
2. Formele conflictelor de legi.....	38
2.1. Conflictele de legi în spațiu.....	38
2.2. Conflictele de legi în timp și spațiu	39
2.3. Conflictele între legile provinciale	39
2.4. Conflictele între legile naționale.....	41
2.5. Conflictele de legi interpersonale	42
2.6. Conflictele de legi decurgând din succesiunea statelor.....	43
2.7. Conflictele de legi în cazul statului nerecunoscut.....	43
3. Soluționarea conflictelor de legi.....	44
Capitolul V. Evoluția dreptului internațional privat.....	46
1. Noțiuni generale	46
2. Conflictele de legi în Antichitate	46
2.1. Perioada statului cetate	46
2.2. Perioada imperiului mediteranean.....	47
2.3. Perioada imperiului romano-bizantin	48
3. Personalitatea legilor	48
4. Teritorialismul feudal al cutumelor.....	49
5. Școala statutarilor italieni.....	50
6. Școala franceză a statutelor	52
7. Școala olandeză	53
8. Școala germană	54
9. Școala italiană a personalității legilor	55
10. Școala anglo-americană.....	56
Capitolul VI. Izvoarele dreptului internațional privat.....	58
1. Noțiuni generale	58
2. Izvoarele interne	58
2.1. Principalele izvoare interne	58
2.2. Practica judiciară și arbitrală.....	61
3. Izvoarele derivate	62
4. Izvoarele internaționale	64
4.1. Convențiile internaționale	64
4.1.1. Convențiile multilaterale	64
4.1.2. Convențiile bilaterale	66
4.1.2.1. Tratatetele de asistență juridică.....	66
4.1.2.2. Convențiile consulare	67
4.2. Cutuma internațională	67
5. Raportul dintre izvoarele interne și izvoarele internaționale.....	68

TITLUL II. PROBLEME GENERALE ALE CONFLICTELOR DE LEGI	69
Capitolul I. Calificarea și conflictul de calificări	71
1. Noțiunea de „calificare”	71
2. Conflictul de calificări	72
3. Apariția calificării	72
4. Felurile calificării	73
5. Importanța soluționării conflictului de calificări	74
6. Legea după care se face calificarea	74
6.1. Calificarea după legea forului	75
6.2. Calificarea după legea cauzei	75
6.3. Excepțiile de la calificarea după legea forului	76
6.3.1. Calificarea prin voința părților	77
6.3.2. Calificarea secundară	77
6.3.3. Calificarea legală	77
6.3.4. Calificarea bunurilor	78
6.3.5. Calificarea în caz de retrimiteră	78
6.3.6. Calificarea instituțiilor juridice necunoscute	78
6.3.7. Calificarea cetățeniei	79
6.3.8. Calificarea în arbitrajul internațional	79
6.3.9. Calificarea autonomă	79
7. Interpretarea autonomă a conceptelor dreptului european	80
8. Calificarea și conflictele între legile naționale	81
Capitolul II. Retrimiteră	82
1. Noțiunea de „retrimiteră”	82
2. Apariția retrimiterii	83
3. Formele retrimiterii	84
4. Retrimiteră în dreptul român	85
5. Limitele aplicării retrimiterii	85
6. Retrimiteră în alte sisteme de drept	86
7. Retrimiteră în convențiile internaționale	86
8. Retrimiteră și conflictele între legile provinciale	87
9. Retrimiteră și conflictele între legile naționale	88
Capitolul III. Ordinea publică de drept internațional privat	90
1. Noțiune, condiții	90
2. Ordinea publică de drept intern și ordinea publică de drept internațional privat	91
3. Ordinea publică de drept internațional privat și înlăturarea excepțională a legii aplicabile	92
4. Prevederi legale referitoare la ordinea publică	93
5. Ordinea publică în regulamentele Uniunii Europene	95
6. Ordinea publică și convențiile internaționale	95
7. Caracterele ordinii publice de drept internațional privat	96
8. Domeniul ordinii publice de drept internațional privat	97

9. Efectele invocării ordinii publice	98
10. Ordinea publică și conflictele între legile naționale.....	100
Capitolul IV. Frauda la lege în dreptul internațional privat.....	101
1. Noțiune, modalități, domenii	101
2. Apariția fraudei la lege.....	102
3. Condițiile fraudei la lege	102
4. Delimitarea fraudei la lege de alte instituții juridice.....	103
4.1. Frauda la lege în dreptul intern și în dreptul internațional privat.....	103
4.2. Frauda la lege și simulația	103
4.3. Frauda la lege și ordinea publică de drept internațional privat	104
5. Dovada fraudei prin lege	104
6. Sancțiunea fraudei la lege	104
7. Rolul fraudei la lege în dreptul român.....	106
Capitolul V. Relațiile în timp și spațiu privind dreptul internațional privat.....	108
1. Conflictele de legi în timp și spațiu	108
1.1. Noțiune, domenii, evoluție	108
1.2. Distincția între conflictele de legi în spațiu și conflictele de legi în timp și spațiu.....	109
2. Recunoașterea drepturilor câștigate.....	111
2.1. Precizări prealabile	111
2.2. Condițiile recunoașterii drepturilor câștigate.....	112
2.2.1. Dreptul să fie constituit conform legii competente	112
2.2.2. Dreptul să fie valabil dobândit potrivit legii străine aplicabile.....	113
2.2.3. Dreptul dobândit să nu fie contrar ordinii publice de drept internațional privat al țării solicitate.....	113
2.3. Efectele drepturilor dobândite în străinătate.....	114
3. Conflictele mobile de legi.....	114
3.1. Noțiune, particularități, domenii	114
3.2. Comparație cu alte instituții juridice	115
3.3. Soluții aplicabile conflictelor mobile de legi	115
3.4. Soluționarea conflictelor mobile de legi în dreptul român.....	117
3.5. Soluționarea conflictelor mobile de legi în regulamentele Uniunii Europene	119
3.6. Soluționarea conflictelor mobile de legi în convențiile internaționale	120
4. Conflictele de legi în timp	121
4.1. Conflictul în timp al normelor conflictuale ale forului	121
4.1.1. Precizări prealabile	121
4.1.2. Soluții intertemporale în dreptul român.....	122
4.2. Conflictul în timp al normelor conflictuale sau materiale străine aplicabile în cauză	123
4.3. Conflictul în timp al convențiilor internaționale	125

Capitolul VI. Aplicarea legii străine	126
1. Noțiune, forme, temeiul aplicării.....	126
2. Titlul cu care se aplică legea străină.....	126
2.1. Teoria aplicării legii străine ca element de fapt.....	127
2.2. Teoria aplicării legii străine ca element de drept.....	127
2.3. Teoria receptării legii străine.....	127
2.4. Teoria drepturilor dobândite.....	128
3. Titlul cu care se aplică legea străină în țara noastră.....	128
4. Condiția identității de reglementare	128
5. Invocarea legii străine în fața autorităților forului	130
6. Proba legii străine	131
6.1. Stabilirea conținutului legii străine.....	131
6.2. Mijloacele de probă a legii străine în dreptul român	132
6.2.1. Procedura privind obținerea de informații asupra dreptului străin	133
6.2.2. Prevederi cuprinse în convențiile internaționale.....	134
6.3. Imposibilitatea de a stabili conținutul legii străine	135
7. Interpretarea și aplicarea legii străine	136
8. Alte moduri de aplicare a legii străine	139
8.1. Legea străină este o condiție pentru aplicarea legii forului	139
8.2. Legea străină este încorporată în contractul încheiat de părți	140

TITLUL III. APLICAREA REGULILOR CONFLICTUALE ÎN RAMURILE DREPTULUI PRIVAT

141

Capitolul I. Condiția juridică a străinilor	143
1. Noțiuni generale.....	143
1.1. Definiție, izvoare	143
1.2. Condiția juridică a străinilor și conflictele de legi.....	144
1.3. Condiția juridică a străinilor și relațiile internaționale	144
2. Formele condiției juridice a străinilor.....	145
2.1. Regimul național	145
2.2. Regimul reciprocității.....	146
2.3. Regimul clauzei națiunii celei mai favorizate	147
2.4. Regimul special.....	147
3. Regimul juridic al străinilor în România.....	148
3.1. Drepturile și obligațiile străinilor	148
3.1.1. Drepturile străinilor.....	148
3.1.2. Obligațiile străinilor.....	149
3.2. Intrarea, șederea și ieșirea străinilor.....	150
3.2.1. Intrarea străinilor în România.....	150
3.2.1.1. Condiții generale	150
3.2.1.2. Documente de trecere a frontierei de stat.....	151
3.2.1.3. Nepermiterea intrării în România	152
3.2.1.4. Regimul acordării vizelor.....	153
3.2.2. Șederea străinilor în România.....	156
3.2.2.1. Dreptul de ședere temporară	156

3.2.2.2. Dreptul de ședere pe termen lung	157
3.2.2.3. Documentele care se eliberează străinilor.....	160
3.2.3. Ieșirea străinilor din România	162
3.2.3.1. Documentele necesare ieșirii din țară.....	162
3.2.3.2. Nepermiterea ieșirii din țară.....	162
3.3. Regimul șederii ilegale	163
3.3.1. Returnarea străinilor	163
3.3.2. Străinii indezirabili.....	165
3.3.3. Plecarea voluntară a străinului	166
3.3.4. Îndepărtarea sub escortă a străinilor	166
3.3.5. Repatrierea voluntară umanitară asistată.....	168
3.3.6. Expulzarea străinilor	168
3.4. Luarea în custodie publică a străinilor	169
3.4.1. Noțiuni, situații, aspecte procedurale	169
3.4.2. Centrele de cazare	170
3.5. Tolerarea rămânerii pe teritoriul României	170
3.6. Interzicerea intrării pe teritoriul României	172
3.7. Documentele de călătorie care se eliberează străinilor	172
4. Regimul juridic aplicabil unor categorii speciale de străini	173
4.1. Străinii cu drept de ședere pe termen lung în statele membre ale Uniunii Europene.....	174
4.2. Membrii de familie ai străinilor cu drept de ședere pe termen lung în statele membre ale Uniunii Europene	174
4.3. Străinii victime ale unor infracțiuni	175
4.4. Străinii minori neînsoțiți	176
Capitolul II. Regimul persoanelor juridice străine	177
1. Noțiuni, clasificare	177
2. Naționalitatea persoanei juridice	178
2.1. Precizări prealabile	178
2.2. Determinarea naționalității persoanei juridice	178
2.2.1. Criteriile de determinare a naționalității persoanei juridice	178
2.2.2. Legea aplicabilă stabilirii naționalității persoanei juridice.....	180
2.3. Stabilirea naționalității persoanei juridice în dreptul român	180
2.3.1. Criteriul general	180
2.3.2. Criterii speciale	181
2.3.3. Pluralitatea de sedii ale persoanei juridice	182
2.3.4. Reședința obișnuită a persoanei juridice	182
2.4. Schimbarea naționalității persoanei juridice	182
2.5. Fuziunea persoanelor juridice de naționalități diferite	183
3. Recunoașterea persoanei juridice străine	184
4. Condiția persoanelor juridice străine	186
4.1. Statutul organic al persoanelor juridice străine.....	186
4.2. Statutul organic al sucursalelor și filialelor.....	187
4.3. Drepturile persoanelor juridice străine.....	187
4.4. Activitatea persoanelor juridice străine în țara noastră.....	188

Capitolul III. Starea civilă și capacitatea persoanelor fizice	190
1. Noțiuni, lege aplicabilă	190
2. Starea civilă	192
2.2. Noțiuni, dovadă	192
2.2. Actele și faptele de stare civilă	193
2.2.1. Înregistrarea actelor și faptelor de stare civilă ale cetățenilor străini în țara noastră	193
2.2.2. Înregistrarea actelor și faptelor de stare civilă ale cetățenilor români în străinătate	194
2.2.3. Înregistrarea actelor și faptelor de stare civilă produse pe nave și aeronave	195
2.3. Legea aplicabilă stării civile	195
3. Capacitatea civilă a persoanei fizice	196
3.1. Sisteme de reglementare	196
3.2. Capacitatea persoanei fizice în dreptul român	197
3.2.1. Aplicarea legii naționale	197
3.2.2. Persoanele cu cetățenii multiple sau fără cetățenie	198
3.2.3. Aplicarea legii reședinței obișnuite	198
3.2.4. Domeniul de aplicare a legii naționale	199
3.2.5. Drepturile inerente ființei umane	201
3.2.6. Legea aplicabilă ocrotirii majorului	201
4. Teoria interesului național	202
5. Ocrotirea terților în cazul lipsei calității de reprezentant	204
6. Numele, domiciliul și reședința persoanei fizice	204
6.1. Numele persoanei fizice	204
6.2. Domiciliul persoanei fizice	205
6.3. Reședința persoanei fizice	206
Capitolul IV. Bunurile	207
1. Noțiuni, lege aplicabilă	207
2. Determinarea legii aplicabile bunurilor	208
3. Fundamentul legii situației bunurilor	208
4. Domeniul de aplicare a legii situației bunului	209
5. Legea aplicabilă unor categorii de bunuri	211
5.1. Legea aplicabilă revendicării bunurilor mobile	211
5.2. Legea aplicabilă uzucapiunii	212
5.3. Legea aplicabilă ipotecilor mobiliare	213
5.3.1. Regimul conflictual al ipotecilor mobiliare	213
5.3.2. Legea aplicabilă în cazul resurselor naturale	214
5.3.3. Legea aplicabilă publicității ipotecii mobiliare	215
5.4. Legea aplicabilă operațiunilor asimilate ipotecilor mobiliare	216
6. Limitele aplicării legii situației bunului	216
7. Bunurile exceptate de la aplicarea legii situației	218
7.1. Mijloacele de transport	218
7.1.1. Legea aplicabilă	218
7.1.2. Domeniul legii aplicabile	219

7.1.3. Actele și faptele juridice petrecute la bordul navei sau aeronavei	219
7.2. Bunurile aflate în curs de transport.....	221
7.2.1. Legea aplicabilă bunurilor în tranzit.....	221
7.2.2. Legea aplicabilă faptelor ilicite privind bunurile în tranzit.....	222
7.3. Bunurile aparținând statului străin	222
7.4. Drepturile de creanță	223
7.5. Titlurile de valoare	224
7.5.1. Precizări prealabile	224
7.5.2. Legea aplicabilă emisiunii valorilor mobiliare.....	224
7.5.3. Legea aplicabilă transmiterii valorilor mobiliare	225
7.5.4. Legea aplicabilă titlului reprezentativ al mărfii	225
7.6. Titlurile de credit	226
7.6.1. Precizări prealabile	226
7.6.2. Relația dintre titlul de credit și raportul fundamental	226
7.6.3. Legea aplicabilă condițiilor de valabilitate a titlurilor de credit	227
7.6.3.1. Condițiile de fond	227
7.6.3.2. Condițiile de formă.....	228
7.6.4. Mijloace de valorificare a drepturilor rezultate din titlu.....	228
7.6.4.1. Acțiunile exercitate de posesorul titlului	228
7.6.4.2. Executarea cambiei și a biletului la ordin.....	229
7.6.5. Cambia și biletul la ordin	229
7.6.5.1. Efectele obligațiilor.....	230
7.6.5.2. Dobândirea creanței	230
7.6.5.3. Acceptarea cambiei	230
7.6.5.4. Plata titlului	231
7.6.5.5. Pierderea sau furtul titlului	231
7.6.6. Cecul	231
7.6.6.1. Premisele emiterii cecului	232
7.6.6.2. Efectele cecului.....	232
7.6.6.3. Plata cecului	232
7.7. Drepturile asupra creației intelectuale	233
7.7.1. Precizări prealabile	233
7.7.2. Dreptul de autor	234
7.7.3. Dreptul de proprietate industrială	235
Capitolul V. Forma actelor juridice	236
1. Noțiuni, clasificare, finalitate	236
2. Legea aplicabilă formei actului juridic.....	237
2.1. Precizări prealabile	237
2.2. Aplicarea, de regulă, a legii fondului.....	237
2.3. Aplicarea, în subsidiar, a legii locului întocmirii actului	238
3. Caracterul normelor conflictuale privind forma actului juridic	239
4. Domeniul de aplicare a legilor privind forma actului juridic.....	240
5. Alte forme ale actului juridic.....	241
5.1. Forma de publicitate	241

5.2. Forma de abilitare	241
5.3. Forma de procedură	242
Capitolul VI. Obligațiile contractuale	243
1. Precizări prealabile	243
2. Trăsăturile generale ale Regulamentului Roma I.....	243
2.1. Aplicarea și scopurile Regulamentului	243
2.2. Relația Regulamentului cu alte reglementări	244
2.3. Domeniul de aplicare a Regulamentului	246
3. Determinarea legii contractului prin voința părților.....	248
3.1. Principiul autonomiei de voință	248
3.2. Temeiul juridic al aplicării legii voinței părților	250
3.3. Obiectul voinței părților	250
3.4. Modalitățile de exprimare a voinței părților	251
3.4.1. Alegerea expresă	251
3.4.2. Alegerea tacită	252
3.5. Momentul alegerii legii aplicabile	253
3.6. Întinderea voinței părților.....	253
3.7. Modificarea alegerii legii aplicabile	254
3.8. Limitele libertății de alegere a legii aplicabile	254
4. Determinarea legii contractului în absența alegerii de către părți.....	255
4.1. Noțiuni, temei juridic	255
4.2. Legea aplicabilă pentru tipul specific de contract	256
4.3. Aplicarea legii țării în care își are reședința obișnuită partea contractantă care efectuează prestația caracteristică.....	257
4.4. Aplicarea legii țării cu care contractul are o legătură mai strânsă.....	258
4.5. Aplicarea legii țării cu care contractul are cele mai strânse legături ...	259
4.6. Aplicarea legii locului încheierii contractului.....	260
5. Aspecte comune privind legea aplicabilă contractului	260
5.1. Reședința obișnuită	260
5.2. Normele de aplicare imediată	261
5.3. Excluderea retrimiterii	262
5.4. Ordinea publică a instanței sesizate	263
6. Domeniul de aplicare a legii contractului	263
6.1. Condițiile de fond ale contractului	264
6.2. Condițiile de formă ale contractului.....	265
6.3. Interpretarea contractului	267
6.4. Efectele contractului.....	267
6.5. Executarea contractului	267
6.6. Moneda de plată	268
6.7. Răspunderea contractuală.....	268
6.8. Stingerea obligațiilor contractuale.....	268
6.9. Nulitatea contractului	268
6.10. Sarcina probei contractului	269
7. Modurile de transmitere, transformare și stingere a obligațiilor contractuale	270

7.1. Cesiunea de creanță	270
7.2. Subrogația	271
7.3. Delegația și novația	272
7.4. Compensația	273
8. Obligațiile complexe și prescripția extinctivă	274
8.1. Obligațiile cu pluralitate de debitori.....	274
8.2. Dispoziții ale Codului civil român privind obligațiile plurale.....	275
8.3. Prescripția extinctivă și decăderea din drepturi	275
9. Legea aplicabilă unor anumite contracte.....	276
9.1. Contractele de transport.....	276
9.1.1. Precizări prealabile	276
9.1.2. Legea aplicabilă contractului de transport de mărfuri	277
9.1.3. Legea aplicabilă contractului de transport de pasageri	277
9.1.4. Domeniul legii aplicabile	278
9.2. Contractele încheiate cu consumatorii	278
9.2.1. Precizări prealabile	278
9.2.2. Legea aplicabilă.....	279
9.2.3. Domeniul legii aplicabile	280
9.3. Contractele de asigurare	282
9.3.1. Precizări preliminare	282
9.3.2. Legea aplicabilă.....	283
9.3.3. Domeniul legii aplicabile	285
9.4. Contractele individuale de muncă	285
9.4.1. Precizări prealabile	285
9.4.2. Legea aplicabilă.....	285
9.4.3. Domeniul legii aplicabile	287
10. Fiducia	288
10.1. Noțiuni, evoluție, reglementare.....	288
10.2. Determinarea legii aplicabile	289
10.3. Domeniul legii aplicabile	289
10.4. Legea aplicabilă fiduciei în situații speciale	290
Capitolul VII. Faptele juridice	291
1. Precizări prealabile	291
2. Trăsăturile generale ale Regulamentului Roma II	291
2.1. Aplicarea și scopurile Regulamentului.....	291
2.2. Relația Regulamentului cu alte reglementări.....	292
2.3. Domeniul de aplicare a Regulamentului.....	294
3. Faptele ilicite.....	296
3.1. Precizări prealabile	296
3.2. Determinarea legii aplicabile	296
3.3. Răspunderea pentru produse defectuoase	298
3.4. Concurența neloială și actele care îngădesc libera concurență	300
3.4.1. Concurența neloială.....	300
3.4.2. Actele care îngădesc libera concurență	301
3.4.3. Limitarea libertății de alegere	303

3.5. Daune aduse mediului	303
3.6. Încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală	304
3.7. Acțiunile sindicale	306
4. Faptele licite	307
4.1. Precizări prealabile	307
4.2. Îmbogățirea fără justă cauză	307
4.3. <i>Negotiorum gestio</i> (gestiunea de afaceri)	309
4.4. <i>Culpa in contrahendo</i>	310
5. Libertatea de alegere a legii aplicabile faptelor juridice	311
6. Domeniul legii aplicabile faptelor juridice	313
7. Aspecte comune privind legea aplicabilă faptelor juridice	313
7.1. Reședința obișnuită	313
7.2. Validitatea formală	314
7.3. Sarcina probei	314
7.4. Subrogația	315
7.5. Acțiunile directe împotriva asigurătorului persoanei responsabile	316
7.6. Răspunderea multiplă	316
7.7. Dispoziții imperative derogatorii	317
7.8. Normele de siguranță și comportament	317
7.9. Excluderea retrimiterii	318
7.10. Ordinea publică a instanței competente	319
8. Răspunderea pentru atingeri aduse personalității	319
Capitolul VIII. Familia	322
1. Precizări prealabile	322
2. Căsătoria	322
2.1. Încheierea căsătoriei	322
2.1.1. Promisiunea de căsătorie	323
2.1.2. Condițiile de fond ale căsătoriei	323
2.1.3. Condițiile de formă ale căsătoriei	326
2.2. Efectele căsătoriei	327
2.2.1. Efectele generale ale căsătoriei	327
2.2.2. Regimul matrimonial	328
2.2.2.1. Determinarea legii aplicabile regimului matrimonial	328
2.2.2.2. Convenția de alegere a legii aplicabile regimului matrimonial	329
2.2.2.3. Domeniul legii aplicabile regimului matrimonial	329
2.2.2.4. Convenția matrimonială	330
2.2.2.5. Ocrotirea drepturilor terților	331
2.2.2.6. Schimbarea reședinței obișnuite sau a cetățeniei soților	331
2.3. Desfacerea căsătoriei	332
2.3.1. Divorțul	332
2.3.1.1. Determinarea subiectivă a legii aplicabile divorțului	332
2.3.1.2. Determinarea obiectivă a legii aplicabile divorțului	333
2.3.1.3. Domeniul legii divorțului	334
2.3.2. Recunoașterea divorțului prin denunțare unilaterală	334

2.3.3. Separația de corp	334
2.3.4. Divorțul și separarea de corp în reglementarea europeană	335
2.3.4.1. Precizări prealabile	335
2.3.4.2. Aplicarea și scopurile Regulamentului	335
2.3.4.3. Relația Regulamentului cu alte reglementări	336
2.3.4.4. Domeniul de aplicare a Regulamentului	337
2.3.4.5. Determinarea legii aplicabile divorțului și separării de corp	338
2.3.4.6. Aspecte comune privind legea aplicabilă	340
2.4. Nulitatea căsătoriei	342
3. Filiația	343
3.1. Filiația copilului din căsătorie	343
3.2. Filiația copilului din afara căsătoriei	344
3.3. Reproducerea umană asistată medical cu terț donator	345
4. Adopția	345
4.1. Încheierea adopției	345
4.1.1. Condițiile de fond	345
4.1.2. Condițiile de formă	347
4.2. Efectele adopției	348
4.3. Nulitatea adopției	348
4.4. Desfacerea adopției	348
5. Autoritatea părintească. Protecția copiilor	349
5.1. Precizări prealabile	349
5.2. Domeniul de aplicare a Convenției	349
5.3. Legea aplicabilă măsurilor de protecție a copilului	350
5.4. Legea aplicabilă răspunderii părintești	351
5.5. Ocrotirea terților	352
5.6. Excluderea retrimiterii	353
5.7. Ordinea publică	353
6. Obligația de întreținere	353
6.1. Precizări prealabile	353
6.2. Domeniul de aplicare a Protocolului	355
6.3. Regulile privind legea aplicabilă	356
6.3.1. Regula generală	356
6.3.2. Reguli speciale care favorizează anumiți creditori	356
6.3.3. Regula specială cu privire la soți și foști soți	357
6.3.4. Regula specială privind apărarea	358
6.4. Desemnarea legii aplicabile	358
6.5. Domeniul legii aplicabile obligațiilor de întreținere	360
6.6. Regresul organismului public împotriva debitorului întreținerii	361
6.7. Aspecte generale privind legea aplicabilă obligației de întreținere	361
6.7.1. Excluderea retrimiterii	361
6.7.2. Ordinea publică	361
6.7.3. Interpretarea uniformă	362

Capitolul IX. Moștenirea	363
1. Precizări prealabile	363
2. Legea aplicabilă moștenirii.....	363
2.1. Sistemul tradițional al divizării masei succesoriale	363
2.2. Determinarea obiectivă a legii moștenirii	364
2.3. Alegerea legii aplicabile	364
3. Legea aplicabilă testamentului.....	365
3.1. Condițiile de fond	365
3.2. Condițiile de formă	366
4. Domeniul de aplicare a legii moștenirii	366
5. Succesiunea vacantă.....	369
6. Succesiunile în reglementarea europeană	370
6.1. Precizări prealabile	370
6.2. Aplicarea și scopurile Regulamentului	370
6.3. Relația Regulamentului cu alte reglementări	372
6.4. Domeniul de aplicare a Regulamentului	373
6.5. Legea aplicabilă succesiunii	374
6.5.1. Determinarea obiectivă a legii aplicabile.....	374
6.5.2. Determinarea subiectivă a legii aplicabile	375
6.5.3. Domeniul de aplicare a legii succesiunii	376
6.6. Certificatul european de moștenitor	377
6.7. Aspecte comune privind legea aplicabilă succesiunii	379
6.7.1. Adaptarea drepturilor reale	379
6.7.2. Comorienții.....	380
6.7.3. Succesiunea vacantă.....	380
6.7.4. Retrimiteria	381
6.7.5. Ordinea publică.....	381
TITLUL IV. PROCESUL CIVIL INTERNAȚIONAL	383
Capitolul I. Conflictul de jurisdicție	385
1. Precizări prealabile	385
2. Competența internațională a instanțelor române	385
2.1. Noțiuni, forme	385
2.2. Normele care determină competența.....	386
2.3. Reguli generale privind competența internațională.....	387
2.3.1. Competența întemeiată pe domiciliul sau sediul pârâtului	387
2.3.2. Coparticiparea procesuală	388
2.3.3. Alegerea forului.....	388
2.3.4. Termenele procedurale.....	389
2.4. Reguli speciale privind competența internațională.....	389
2.4.1. Competența personală exclusivă.....	390
2.4.2. Competența exclusivă în materia unor acțiuni patrimoniale.....	390
2.4.3. Competența preferențială a instanțelor române.....	392
2.5. Regimul regulilor de competență internațională.....	394
2.5.1. Verificarea competenței internaționale.....	394
2.5.2. Forul de necesitate	394

2.6. Incidente cu privire la competența internațională	395
2.6.1. Prorogarea voluntară de competență	395
2.6.2. Excepția de arbitraj	396
2.6.3. Chestiunile preliminare	397
2.6.4. Cererile incidentale	398
2.6.5. Măsurile provizorii, conservatorii și de executare	398
2.6.5. Litispendența și conexitatea internațională	399
2.7. Aspecte privind competența în reglementarea europeană	400
2.7.1. Precizări prealabile	400
2.7.2. Domeniul de aplicare al Regulamentului	401
2.7.3. Competența generală	403
2.7.4. Excepții în materie de competență	404
2.7.5. Competența specială	407
2.7.5.1. Competența în materie de asigurări	407
2.7.5.2. Competența în materia contractelor încheiate de consumatori	409
2.7.5.3. Competența în materia contractelor individuale de muncă	410
2.7.6. Competența exclusivă	411
2.7.7. Prorogarea de competență	412
2.7.8. Verificarea competenței și a admisibilității	413
2.7.9. Litispendența și conexitatea	413
2.7.10. Măsurile provizorii și de conservare	416
3. Procedura de judecată	416
3.1. Legea aplicabilă în materie procedurală	416
3.2. Acțiunea în justiție	417
3.3. Capacitatea procesuală	418
3.4. Calitatea procesuală	418
3.5. Obiectul și cauza acțiunii	419
3.6. Interesul părții	419
3.7. Mijloace de probă	420
3.8. Formalitățile de publicitate	421
3.9. Supralegalizarea actelor oficiale publice	421
3.9.1. Actele oficiale străine	421
3.9.2. Scutirea de supralegalizare	422
3.9.3. Actele oficiale române	422
3.10. Aspecte particulare privind procedura de judecată	423
3.10.1. Comisiile rogatorii internaționale	423
3.10.1.1. Noțiuni, lege aplicabilă	423
3.10.1.2. Comisiile rogatorii în străinătate	424
3.10.1.3. Comisiile rogatorii primite din străinătate	425
3.10.1.4. Obținerea probelor în relațiile dintre statele membre ale Uniunii Europene	426
3.10.1.5. Obținerea probelor în relațiile cu statele terțe	427
3.10.2. Citarea persoanelor aflate în străinătate	429
3.10.3. Condiția străinului în proces	430
4. Eficacitatea hotărârilor străine	432

4.1. Noțiunea de „hotărâre străină”	432
4.2. Recunoașterea hotărârilor străine.....	433
4.2.1. Noțiunea de „recunoaștere”	433
4.2.2. Recunoașterea de plin drept.....	433
4.2.3. Recunoașterea prin hotărâre judecătorească	434
4.2.3.1. Condițiile recunoașterii.....	434
4.2.3.2. Refuzul recunoașterii	436
4.2.3.3. Procedura recunoașterii	439
4.3. Executarea hotărârilor străine.....	441
4.3.1. Modalități de executare a hotărârii	441
4.3.2. Condițiile privind încuviințarea executării	441
4.3.3. Procedura de exequatur	442
4.3.4. Emiterea titlului executoriu	443
4.4. Forța probantă a hotărârii străine.....	443
4.5. Alte efecte ale hotărârii străine, independent de exequatur	444
5. Tranzacțiile judiciare	444
6. Aspecte privind recunoașterea și executarea hotărârilor în reglementarea europeană	444
6.1. Precizări prealabile	444
6.2. Domeniul de aplicare	445
6.3. Recunoașterea hotărârilor judecătorești	445
6.3.1. Recunoașterea de drept	445
6.3.2. Refuzul recunoașterii	446
6.4. Executarea hotărârilor judecătorești	447
6.4.1. Executarea directă	447
6.4.2. Refuzul executării	449
6.5. Actele autentice și tranzacțiile judiciare	450
Capitolul II. Arbitrajul internațional	451
1. Precizări prealabile	451
1.1. Noțiune, avantaje	451
1.2. Caracterele arbitrajului	452
1.3. Natura juridică a arbitrajului	453
1.4. Formele arbitrajului	454
1.5. Reglementarea arbitrajului	455
2. Convenția arbitrală	456
2.1. Noțiune, forme, natură juridică	456
2.2. Condiții de formă și de fond	457
2.2.1. Condiții de formă	457
2.2.2. Condiții de fond	458
2.3. Efectele convenției arbitrale	459
2.4. Legea aplicabilă convenției arbitrale	462
3. Tribunalul arbitral	463
3.1. Numirea arbitrilor	463
3.2. Numărul arbitrilor	464
3.3. Constituirea tribunalului arbitral	465

3.4. Revocarea arbitrilor	466
3.5. Recuzarea arbitrilor	466
3.6. Înlocuirea arbitrilor	467
3.7. Răspunderea arbitrilor	467
4. Procedura arbitrală	467
4.1. Modalități de stabilire a regulilor aplicabile procedurii	467
4.2. Domeniul de aplicare a regulilor de procedură	468
5. Hotărârea arbitrală	470
5.1. Noțiune, natura juridică, legea aplicabilă	470
5.2. Deliberarea și pronunțarea hotărârii arbitrale	471
5.3. Efectele hotărârii arbitrale	472
5.4. Desființarea hotărârii arbitrale	472
6. Recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale străine	474
6.1. Calificarea hotărârii arbitrale străine	474
6.2. Efectele hotărârilor arbitrale străine	474
6.3. Condițiile de regularitate a hotărârilor arbitrale străine	476
6.4. Instanța competentă să soluționeze cererea de recunoaștere și executare	477
6.5. Motivele de refuz privind recunoașterea sau executarea	478
6.6. Procedura de judecată	481
Bibliografie selectivă	483

IOAN MACOVEI

**TRATAT DE DREPT
INTERNAȚIONAL PRIVAT**

Universul Juridic
București
-2017-

CUVÂNT-ÎNAINTE

Relațiile care se stabilesc între participanții la viața internațională implică existența unei reglementări care să asigure ordinea juridică. Pentru raporturile de drept internațional privat, existența elementului de extraneitate constituie o împrejurare esențială, care pune probleme legii aplicabile.

Într-o primă perioadă, legislația română a cuprins foarte puține norme conflictuale. Regulile de drept internațional privat au fost incluse în textele Codului civil român din 1864.

Principiile generale în materie erau determinate de art. 2, care se referea la bunuri, persoane și forma actelor. Ele au prevăzut ca reguli fundamentale legea locului situației bunurilor, legea națională și legea locului încheierii actului.

Alte texte din Codul civil conțineau precizări în unele domenii speciale. Normele conflictuale din art. 885, art. 1773 și art. 1789 priveau forma testamentului unui român în străinătate și efectele în țara noastră ale ipotecilor consimțite în străinătate.

Anumite reglementări figurau și în Codul de procedură civilă din 1865. Textul art. 375 determina condițiile în care hotărârile judecătorești străine pot fi executate în țara noastră. Dispozițiile referitoare la exequatur nu permiteau examinarea pe fond a hotărârilor provenite dintr-un alt stat.

Prin prisma acestor texte, doctrina și jurisprudența au elaborat sistemul dreptului internațional privat român. Legea străină are o vocație egală cu legea forului, care nu exclude competența subsidiară generală a legii române, iar normele conflictuale preconizate sunt apriorice și obiective.

Legiferarea de ansamblu a normelor care soluționează conflictele de legi și conflictele de jurisdicții a fost dată de Legea nr. 105 din 22 septembrie 1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat. Cu toate că au o strânsă legătură cu dreptul internațional privat, în lege nu existau prevederi referitoare la condiția juridică a străinilor, cooperarea judiciară internațională, imunitatea de jurisdicție și de executare. Sfera de reglementare era configurată numai de materiile care țin de natura dreptului internațional privat.

În condițiile actuale, reforma sistemului de reglementare a raporturilor de drept privat a adoptat o concepție diferită. Prin renunțarea la modalitatea unică de reglementare, dispozițiile de drept internațional privat cuprinse în Legea nr. 105 din 22 septembrie 1992 au fost separate. Normele conflictuale privind dreptul material sunt integrate în Codul civil din 2009, Cartea a VII-a, „Dispoziții de drept internațional privat”, art. 2.557-2.663. La rândul lor, normele conflictuale referitoare la procesele de drept privat cu elemente de extraneitate sunt incluse în Codul de procedură civilă din 2010, Cartea a VII-a, „Procesul civil internațional”, art. 1.065-1.133.

Conținutul dreptului internațional privat îl formează normele conflictuale, dar și normele de drept material special elaborate pentru relațiile cu element de extraneitate. O poziție distinctă au normele de aplicare imediată, care, datorită gradului lor de imperativitate, se aplică cu prioritate, înlăturând conflictul de legi.

Soluțiile preconizate se situează între tradiție și inovație. Caracteristicile de bază ale concepției conflictualiste de tip european se îmbină cu soluții noi, care țin seama de specificul raporturilor sociale, oferind judecătorului o largă posibilitate de acțiune.

Aceste reguli sunt aplicabile în măsura în care prin convențiile internaționale la care țara noastră este parte, prin dreptul Uniunii Europene sau prin legi speciale nu se prevede altfel. Dispoziția fiind de principiu, reglementarea internă de drept internațional privat are un caracter subsidiar.

În concordanță cu reglementările incidente în materie, lucrarea cuprinde patru titluri: aspecte introductive privind dreptul internațional privat; probleme generale ale conflictelor de legi; aplicarea regulilor conflictuale în ramurile dreptului privat; procesul civil internațional. Problematika abordată permite studierea principalelor instituții ale dreptului internațional privat, care se impune ca o necesitate teoretică și, mai ales, practică.

Iași,
aprilie 2017

Prof. univ. dr. Ioan Macovei

Titlul I

**ASPECTE INTRODUCTIVE PRIVIND DREPTUL
INTERNATİONAL PRIVAT**

Capitolul I

CONSIDERAȚII PRELIMINARE ASUPRA DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT

1. Noțiunea dreptului internațional privat

1.1. Raporturile cu element de extraneitate

Dezvoltarea relațiilor internaționale este condiționată de existența unei reglementări care să asigure ordinea juridică. Amplificarea și diversificarea relațiilor internaționale, în spiritul principiilor generale ale dreptului, contribuie la realizarea unui climat de înțelegere între persoanele fizice și juridice din diferite state.

Activitățile desfășurate în cadrul relațiilor internaționale se exprimă într-un număr de raporturi juridice. Prin intermediul lor se concretizează legăturile de natură diversă care intervin între participanții la viața internațională.

Aceste raporturi juridice prezintă unul sau mai multe elemente care se află în străinătate ori sub imperiul unor legi străine (de exemplu, un contract se încheie cu un partener dintr-o țară străină, obiectul actului juridic se găsește în străinătate sau o societate străină își desfășoară activitatea în țara noastră¹). Tot astfel, raporturile de familie, de succesiune ori rezultând din cauzarea de prejudicii pot cuprinde un element distinct.

Existența unor asemenea elemente deosebite sau specifice determină ca raporturile juridice să vină în contact cu mai multe sisteme de drept. Prin raportare la țara sau legea forului, elementele incidente sunt străine sau de extraneitate². În mod corespunzător, raporturile juridice cu element de extraneitate vor aparține dreptului internațional privat.

Subiectele raporturilor juridice cu element de extraneitate pot fi persoane fizice și persoane juridice.

Titular de drepturi și obligații internaționale, statul acționează ca putere suverană. Dimpotrivă, în situațiile în care poziția părților este de egalitate juridică, statul are și calitatea de subiect de drept privat. Acționând *iure gestionis*, statul participă nemijlocit la raporturile de drept internațional privat³.

¹ Pentru alte exemple, a se vedea: I.P. Filipescu, *Drept internațional privat*, vol. I, Ed. Proarcadia, București, 1993, p. 12 și urm.; T.R. Popescu, *Drept internațional privat*, Ed. Romfel, București, 1994, p. 6 și urm.; M.V. Jakotă, *Drept internațional privat*, vol. I, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1997, p. 5 și urm.; H. Batiffol, P. Lagarde, *Droit international privé*, tome I, LGDJ, Paris, 1993, p. 3 și urm.; Y. Loussouarn, P. Bourel, *Droit international privé*, 5e éd., Dalloz, Paris, 1996, p. 3 și urm.

² Unii autori folosesc și denumirea de „element internațional”.

³ A se vedea Y. Eminescu și colectiv, *Subiectele colective de drept în România*, Ed. Academiei Române, București, 1981, p. 51 și urm.; I. Macovei, *Dreptul comerțului internațional*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 69 și urm.

În mod tradițional, raporturile cu element de extraneitate cuprinse în domeniul disciplinei sunt raporturi de drept privat. Noțiunea de *raporturi de drept privat* este folosită într-o accepțiune proprie¹.

1.2. Elementul de extraneitate

Spre deosebire de celelalte raporturi din dreptul intern, relațiile cu element de extraneitate se caracterizează prin prezența elementului de extraneitate. Prin semnificația sa, elementul de extraneitate constituie un criteriu esențial pentru existența raporturilor de drept internațional privat².

Elementul de extraneitate reprezintă o împrejurare de fapt datorită căreia un raport juridic are legătură cu mai multe sisteme de drept³.

Într-un raport juridic pot figura unul sau mai multe elemente de extraneitate. Corespunzător situației concrete, elementul de extraneitate poate determina aplicarea normelor materiale interne ori uniforme sau nașterea conflictului de legi.

În conformitate cu teoria generală a dreptului, elementul de extraneitate nu este un element al raportului juridic, alături de subiecte, conținut și obiect⁴. Dar elementul de extraneitate poate fi cuprins uneori în însăși structura raportului juridic (de exemplu, subiectele raportului juridic sunt persoane străine, elementele de fapt prin care se materializează drepturile și obligațiile părților se află în altă țară sau obiectul raportului juridic este situat în străinătate).

Potrivit unei susțineri diferite, se consideră că raportul juridic de drept internațional privat are o structură diferită de cea a raportului juridic (generic) în sensul teoriei generale a dreptului, deoarece elementul de extraneitate este absorbit sau integrat de unul dintre elementele raportului juridic. Dacă acest element de extraneitate (una dintre părți este cetățean străin sau persoană juridică de naționalitate străină) nu ar fi absorbit în structura raportului juridic, nu am mai fi în prezența unui raport de drept internațional privat⁵.

Elementul de extraneitate poate consta în diferite împrejurări, care sunt relevante pentru normele de drept internațional privat. Considerarea elementului de extraneitate este determinată de către fiecare sistem de drept.

În raporturile juridice pot constitui elemente de extraneitate următoarele împrejurări: cetățenia sau naționalitatea unei țări străine și, în unele sisteme de drept,

¹ A se vedea *infra*, pct. 2.

² A se vedea: I.P. Filipescu, *op. cit.*, p. 13 și urm.; T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 8.; M.V. Jakotă, *op. cit.*, p. 5 și urm.; I. Macovei, *Dreptul internațional privat*, Ed. Ars Longa, Iași, 1999, p. 10 și urm.; D.-Al. Sitaru, *Drept internațional privat. Tratat*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 15 și urm.

³ Pentru alte definiții, a se vedea: D.-Al. Sitaru, *Drept internațional privat*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 1; O. Ungureanu, C. Jugastru, A. Circa, *Manual de drept internațional privat*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 4; A. Fuerea, *Drept internațional privat*, ed. a 3-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 23; I. Chelaru, Gh. Gheorghiu, *Drept internațional privat*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 2.

⁴ În această privință, a se vedea: M. Djuvara, *Teoria generală a dreptului*, vol. II, Ed. Librăriei Socec, București, 1930, p. 288 și urm.; I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Ed. All, București, 1993, p. 69 și urm.

⁵ A se vedea T. Prescure, C.N. Savu, *Drept internațional privat*, Ed. Lumina Lex, București, 2005, p. 24 și urm.

apartenența confesională; reședința obișnuită, domiciliul sau sediul părților în străinătate; locul unde se găsește fondul de comerț sau centrul economic; bunul mobil sau imobil care este situat în străinătate ori se află sub incidența unei legi străine; locul încheierii actului juridic; locul executării actului sau al prestației caracteristice; locul producerii faptului cauzator de prejudicii; locul unde apare prejudiciul, locul nașterii sau decesului unei persoane; locul judecării litigiului¹.

În unele situații, elementul de fapt poate fi și subiectiv. Părțile au posibilitatea, prin voința lor, de a supune raportul juridic unei legi străine.

Datorită prezenței elementului de extraneitate, raportul juridic se află într-o situație deosebită. El devine un raport de drept internațional privat, care pune problema legii aplicabile².

1.3. Definirea și domeniul dreptului internațional privat

Raporturile cu element de extraneitate implică un număr de probleme. Configurate de specificul materiei, ele se referă la următoarele:

- determinarea autorității sau instanței competente să instrumenteze ori să judece;

- indicarea regulilor de procedură aplicabile;

- precizarea legii de fond care se va aplica situației juridice;

- stabilirea efectelor produse de hotărârile autorităților străine.

Aceste probleme țin de conflictul de legi și conflictul de jurisdicție, iar soluționarea lor impune luarea în considerare a condiției juridice a străinului, persoană fizică sau juridică. În determinarea legii competente, conflictul de jurisdicție este prealabil conflictului de legi. Tot conflictul de legi poate pune în discuție calificarea, retrimiteră, ordinea publică, fraudă de lege și aplicarea legii proprii sau a legii străine.

Din domeniul dreptului internațional privat fac parte conflictul de legi, conflictul de jurisdicție și condiția juridică a străinului. Pe lângă aceste materii, prin prisma obiectului de studiu al dreptului internațional privat, interesează și problema cetățeniei. În acest cadru, preocuparea esențială a dreptului internațional privat o formează conflictul de legi.

• *Conflictele de legi*

Conflictul de legi presupune situația în care un raport cu element de extraneitate este susceptibil de a fi supus unor sisteme de drept diferite. Apariția unui conflict de legi este determinată de deosebirile de reglementare între legislațiile statelor³.

Existența conflictului de legi este admisă numai în raporturile de drept internațional privat. Dintre legile în prezență, norma conflictuală va indica legea aplicabilă în cauză.

¹ A se vedea: I.P. Filipescu, *op. cit.*, p. 15 și urm.; T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 7 și urm.; M.V. Jakotă, *op. cit.*, p. 5 și urm.; G.C. Cheshire, *Private International Law*, London, 1965, p. 5 și urm.; R.H. Graveson, *Conflict of Laws. Private International Law*, London, 1974, p. 62 și urm.

² În acest sens, a se vedea M.V. Jakotă, *op. cit.*, p. 13.

³ A se vedea *infra*, cap. IV, pct. 1.